

استاد علم و ادب

و سرایندهٔ سرود حماسی «ای ایران»

دکتر محمد حسین عزیزی

وی از اعضای پیوسته فرهنگستان، مخبر و منشی کمیسیونهای علمی و جغرافیایی بود. هدف فرهنگستان، گسترش زبان فارسی بود و تا سال ۱۳۲۰ به کار ادامه داد.

۲- عضویت در انجمن تالیف کتاب در دانشگاه تهران که در چند دوره، ریاست آن انجمن را عهده دار بود.^(۵)

۳- عضویت در فرهنگستان ایران که در سال ۱۳۱۴ که با ۲۴ عضو تاسیس شد. وی از اعضای پیوسته فرهنگستان، مخبر و منشی کمیسیونهای علمی و جغرافیایی بود.^(۶) هدف فرهنگستان، گسترش زبان فارسی بود و تا سال ۱۳۲۰ به کار ادامه داد.

۴- همانند پدر خود، هنرمند بود و به نقاشی، عکاسی، موسیقی و شعر علاقه داشت. وی سبب و انگیزهٔ سرودن، سرود ماندگار «ای ایران» را چنین گفته است: «در سال ۱۳۲۳ ش، هنگامی که با مرحوم روح الله خالقی، در خانه نشسته بودیم و صدای پای سربازان اشغالگر که در کوچه‌های تهران راه می‌رفتند، رعشه بر هر میهن پرستی می‌انداخت، تحت تاثیر قرار گرفتم و این سرود را ساختم و استاد خالقی هم، آهنگ آنرا، تنظیم کرد که با همه مخالفت‌ها بر دل و جان مردم نشست.»

دکتر گل گلاب، از آغاز گران ترانه سرایی ایران بوده است. وی از نخستین شاگردان مدرسه عالی موسیقی بوده که مدتی در آن به تدریس نیز پرداخته است. سرود دیگری از او

۱۳۱۳، به مقام استادی گیاه شناسی منصوب شد و در ۱۳۱۴، مطابق قوانین دانشگاه، به سبب گستردگی اطلاعات و تجربیات او، درجهٔ دکترای علوم را دریافت نمود. ایشان، در سالهای ۱۳۲۴ تا ۱۳۲۷، افزون بر تدریس گیاه شناسی در دانشکده پزشکی معاونت آن دانشکده را نیز بر عهده داشت.^(۷)

به طور کلی خدمات زنده یاد، دکتر حسین گل گلاب را می‌توان به چند بخش تقسیم نمود.

۱- تدریس گیاه شناسی تا هنگام بازنشستگی در سال ۱۳۳۵

دکتر حسین گل گلاب، فرزند میرزا مهدی خان مصور الملک، نقاش و عکاس دوره قاجار، در سال ۱۲۷۴ ش، در تهران به دنیا آمد.^(۸)

تحصیلات ابتدایی را در مدرسه علمیه و دبیرستان را در دارالفنون گذراند. سپس از بیست و چهار سالگی تدریس علوم طبیعی را در دارالفنون بر عهده گرفت و در دانشکده حقوق نیز به تحصیل پرداخت و کارشناسی رشته قضایی و علوم سیاسی را دریافت نمود. در سال ۱۳۰۷ تصدی کارهای علمی گیاه شناسی را عهده دار گردید و تا ۱۳۱۳ بدین کار ادامه داد. پس از تاسیس دانشگاه تهران در

دکتر مصاحب در مؤسسهٔ تاریخ‌معارف فارسی

از راست: احمد آرام، منوچهر بزرگمهر، دکتر محمد معین، دکتر حسین گل گلاب، دکتر کمال جناب، دکتر محمدحسین گنجی، دکتر مهدی فروغ، دکتر غلامحسین مصاحب.

بنام «آذربادگان» با صدای «بنان» اجرا شده است که مشهور است. از تصنیف‌های او: «ره عشق و بلبل مست» با صدای «بنان» و «زیان عشق» با صدای عبدالعلی وزیری می‌توان نام برد. (۸)

۵- ترجمه و تالیف کتاب:

زنده یاد دکتر گل گلاب، قلمی شیرین داشت. عمده ترین آثار مکتوب او عبارتند از: گیا (راهنمای گیاه شناسی) چاپ دانشگاه تهران مشهور است که مرحوم گل گلاب با دو چرخه و پای پیاده مناطق مختلف ایران را پیموده است تا گیاهان دارویی و دیگر گیاهان ایران را بررسی کند. وی در نامگذاری و یافتن نامهای این گیاهان مشارکت داشته است. از این رو، در بخش پزشکی و داروسازی و گیاه شناسی فرهنگستان، دکتر گل گلاب و زنده یاد دکتر محمود حسابی^۱ (۱۳۷۱-۱۲۸۱) استاد دانشور معاصر فعالیت می‌کرده اند و کوشش و پژوهش او در این زمینه در دوره‌ی بازنشستگی نیز ادامه یافت و بر واژگان پزشکی پارسی امروز، اثر گذاشته است.

- مشخصات جغرافیایی ایران، تالیف م پتروف، ترجمه از روسی، چاپ دانشگاه تهران

- تاریخ اشکانیان (ترجمه)

ترجمه کامل اپرای کارمن و اپرای فاوست به فارسی (۹،۱۰)

همکاری در تدوین دایرة المعارف «دکتر مصاحب»
و نگارش مطالب گیاه شناسی و برخی جانور شناسی^(۱۱)

سرانجام، استاد دکتر حسین گل گلاب پس از حدود شش دهه تلاش مستمر و چشمگیر برای ارتقاء سطح دانش و فرهنگ و ادب، روز بیست و دوم اسفند ماه ۱۳۶۳ ش، در هشتاد و هشت سالگی، در تهران، روی در نقاب خاک کشید. به امید آنکه فرزندان و جوانان این مرز و بوم، پیوسته قدر دان

در سال ۱۳۲۳ ش، هنگامی که با مرحوم روح الله خالقی، در خانه نشستیم بودیم و صدای پای سربازان اشغالگر که در کوچه‌های تهران راه می‌رفتند، رعشه بر هر میهن پرستی می‌انداخت، تحت تاثیر قرار گرفتیم و این سرود را ساختم و استاد خالقی هم، آهنگ آنرا، تنظیم کرد که با همه مخالفت‌ها بر دل و جان مردم نشست.

فداکاریها و خدمات پیشینیان خود باشند و از آن برای حرکت به سوی آینده، درس بیاموزند و بدانند که پیشرفت مردمان هر کشوری مدیون زحمات مردان و زنان دانشمند و نیک اندیش آن دیار است و به گفته شاعر:

نابرده رنج، گنج میسر نمی شود
مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد

منابع:

- ۱- مجله آینده سال ۱۱، ش ۵-۴، صص ۳۹۴-۳۹۲، تیر - مرداد ۱۳۶۴
- ۲- موحّدی، دکتر محمد مهدی، زندگینامه مشاهیر و رجال پزشکی معاصر، ج ۱، صص ۱۴۰-۱۲، موسسه نشر علوم و فنون، چاپ اول، تابستان ۱۳۷۱
- ۳- سلیمانی، دکتر فرامرز، مجله انجمن پزشکان ایرانی - آمریکا (یاما)، ش ۲۲-۲۱، زمستان و بهار ۱۳۸۲
- ۴- ۵.۴ - بنگرید به منبع ۳
- ۶- بنگرید به منبع ۱
- ۷- کیانوش، حسن: واژه‌های برابر فرهنگستان ایران، مقدمه، صص ۵، ۷، ۳، ۲، ۱، انتشارات سروش، چاپ اول، ۱۳۸۱
- ۸- بنگرید به منبع ۳
- ۹- بنگرید به منبع ۲
- ۱۰- دو منبع پیشین
- ۱۱- سیار، پیروز: گفت و گوی پیروز سیار با استاد احمد آرام، گوهر عمر، ص ۱۹۸، نشر نی، چاپ اول، ۱۳۸۱
- ۱۲- بنگرید به منبع ۳

پی نوشت:

- ۱- دکتر محمد حسابی (۱۳۷۱-۱۲۸۱ ش): دارای درجه دکتری فیزیک از دانشگاه پاریس، استاد دانشگاه تهران، به زبان و ادبیات و به فارسی نویسی سره علاقه داشت. (نقل به اختصار از کتاب ارزشمند نادره کاران (سوگنامه ناموران فرهنگی و ادبی) به کوشش محمود نیکویه، نشر قطره، ۱۳۸۳ ص ۷۷۰)
- ۲- دکتر غلامحسین مصاحب (۱۳۵۸-۱۲۸۹): استاد ریاضی، دانش آموخته دانشگاه کمبوریج یکی از نوادر افراد عالمی بود که در چهل سال اخیر بر بساط کم وسعت دانش و معرفت ایران جلوه‌ای به کمان یافت. (منبع پیشین، صص ۴۰۳-۴۰۲، ۴۰۸)

سرود دیگری از او به نام آذربادگان با صدای بنان اجرا شده است که مشهور است.